

BACHELOROPPGAVE

«Vi hjelper kanskje foreldrene med å dekke over hull»

En oppgave om barnehagepedagogens syn rundt det omsorgsviktede barn i
barnehagen.

Av

Kandidatnummer:
Synne Skibenes Birkeland

“We may cover up parents’ shortcomings”

A paper on kindergarten teachers’ views on neglected children.

Barnehagelærerutdanning

BLU3-1006

Desember 2014

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven "Vi hjelper kanskje foreldrene med å dekke over hull" i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

kandidatnummer og navn: Synne Skibenes Birkeland

JA NEI

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	5
Problemstilling.....	5
Oppgavens oppbygning	6
Teori.....	6
Omsorgssvikt	6
Ulike typer omsorgssvikt	6
Omfang	7
Tilknytning	7
Tidlig innsats	8
Samarbeid.....	8
Melding og forebygging.....	9
Hvordan pedagogen forstår sin rolle.....	10
Hvordan barnehagen ser på omsorgssvikt	11
Metode	12
Individuelle intervju.....	12
Datainnsamling.....	13
Intervjuguide	13
Pilotstudie.....	13
Informanter	13
Vurdering og feilkilder	14
Validitet og reliabilitet	14
Analyse og bearbeiding av data.....	15
Etiske omsyn.....	15
Empiri.....	16
Presentasjon av empiri	16
Kunnskap i personalet	16
Kunnskap til hjemmet.....	16
Taushetsplikt og opplysningsplikt	17
Påvirkningskraften til et godt samarbeid	17
Syn på lavt meldetail	17
Drøfting.....	18
Kunnskap i personalet og hjemmet.....	18
Taushetsplikt og opplysningsplikt	18
Påvirkningskraft til et godt samarbeid	19

Syn på lavt meldetail	19
Avslutning	21
Veien videre	22
Litteraturliste:	23
Vedlegg	25
Vedlegg 1: Samtykkeerklæring for intervju i bachelor	25
Vedlegg 2: Intervjuguide	26

Innledning

Av undersøkelser vedrørende omsorgssvikt og mishandling startet av barnevernet i løpet av året 2012, var bare 831 av 10 436 meldt fra barnehagen. Dette vil si 7,69 %, som bare er 1 % høyere enn i 2010 (Statistisk Sentralbyrå, 2013). Media er i vinden og poster ulike sider om hvordan barnehagen arbeider med barnevern, og hvordan barnehagen arbeider med mobbing og omsorgssvikt. Den 3.4.2013 skriver Redd Barna om «Bedre samarbeid mellom barnehage og barnevern» og mener at å komme tidlig inn i utsattes liv er best mulig måte for å forhindre skader (Sommerseth, 2013). «For få barnehageansatte varsler om omsorgssvikt» var overskriften på en artikkel fra aftenposten fra 2013 (Dommerud, 2013), mens 17.november 2014 står overskriften «Krever bedre regelverk for varsling av vold og overgrep mot barn» på nettsidene til NRK (Solli, 2014).

Gjennom utdanningen har vi hatt til sammen 3-4 dager med fellesundervisning med blant annet barnevernspedagogstudentene. Målet med dette var at vi skulle bli bedre kjent og få en større forståelse for hverandres arbeid og oppgaver, og lære mer om hverandres profesjoner. Inntrykket etter disse dagene er at det fortsatt er mye som mangler i kompetansen om hverandre og vårt forhold i et tverrfaglig samarbeid. Jeg syns tverrfaglig samarbeid og meldeplikt er svært viktig å ha kunnskap om for oss som skal arbeide i barnehagen. Jeg fattet tidlig interesse for temaet. Ansatte i barnehagen er i en posisjon hvor de daglig kan observere og motta informasjon om barns omsorgs- og livssituasjon grunnet kontakt med både barn og hjem (Bunkholdt og Sandbæk, 2008).

Jeg hadde først en interesse om hvordan pedagogisk leder arbeidet med personalet angående vanskelige saker i barnehagen. Med vanskelige saker tenker jeg da på sakene som omhandler barna i forhold til omsorgssvikt. Jeg lurte også på hvordan relasjonen mellom personalet og hjemmet var gjennom slike saker. Etter hvert som jeg arbeidet med temaet begynte interessen min å peke seg inn mot synet pedagogene i barnehagen har på samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehagen. I barnehageloven § 1 står det «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.» (Barnehageloven, 2005). Temaet jeg har valgt å skrive om er synet og forståelsen pedagoger i barnehagen har i forhold til barnevernet, hjemmet og omsorgsviktede barn.

Problemstilling

«Alle barnehagebarn er i en periode av livet der de har særlige omsorgs- og beskyttelsesbehov. Mange barn har i tillegg særlige utfordringer knyttet til sin livssituasjon, og barnehagen må organiseres på en måte som ivaretar alle barn.» (Ødegaard, 2012, s. 7) kan man lese i tekstforslaget til revidert rammeplan for barnehagen. Fokuset knyttes mer mot barnets beste, og personalets ansvar (Ødegaard, 2014).

Ut fra tema og funn i forskningsprosessen har jeg formulert følgende problemstilling:

«Hvordan håndterer og forstår pedagogen det omsorgsviktede barn?»

Oppgavens oppbygning

I oppgaven begynner jeg å skrive om omsorgssvikt ved hjelp av teori fra blant annet Killén. Jeg trekker inn teori fra Bowlby om tilknytning, og skriver teori fra Drugli (2008) om tidlig innsats. Deretter bruker jeg Glavin og Erdal (2013) og Drugli (2008) for å komme inn på samarbeid og tverrfaglig samarbeid. De følger videre om melding og forebygging, sammen med Moen og Svendsen (2002), lover og stortingsmeldinger. Jeg avrunder teoridelen ved å bruke Antonovskys teori om opplevelsen av sammenheng for å dra mot pedagogen og det omsorgsviktede barn. Deretter gjennomgår jeg Scheins tre nivåer for organisasjonskultur. De vil jeg senere trekke videre mot hvordan barnehagen ser på omsorgssvikt i de ulike nivåene. I Metode vil jeg gjøre rede for hvordan jeg har arbeidet med oppgaven, for å så presentere empiri før jeg trekker sammen teori og empiri for å belyse min problemstilling.

Teori

Omsorgssvikt

Killén (2012) hevder de viktigste omsorgsfunksjonene er evne til empati med barnet, evne til å se barnet og akseptere det som det er, evne til å engasjere seg positivt følelsesmessig i barnet og evne til å ha realistiske forventninger til barnets mestring (Killén, 2012). Barn som ikke får tilfredsstilt sine omsorgsbehov, risikerer å komme i en utviklingskrise (Sjøvik, 2007, s. 210). Omsorgssvikt kan defineres som barn som utsettes for fysiske overgrep, barn som vanskjøttes, barn som utsettes for psykiske overgrep, og barn som utsettes for seksuelle overgrep. Barnet kan ha en utrygg tilknytning til sine nærmeste og kan ha vanskeligheter med å etablere tillit til andre. Barnet kan være avhengig av voksne, eller forsvarspreget uavhengig av voksne. Barnet kan være både svært aktive eller svært passive (Drugli, 2008) Barn som utsettes for omsorgssvikt kan innta ulike roller. Noen inntar det som kalles for voksen hjelperrolle. De må da få hjelp til å ta ansvar for sin egen utvikling i stedet for å passe på andre, men da må noen andre passe på familien, for ellers kan de ikke slippe ansvaret de er vant med å ha. Noen barn blir sky og engstelige. Disse barna må trenes i sosial kontakt, for eksempel i smågrupper i barnehagen, de må trekkes forsiktig frem slik at de blir synlige, de må trenes i å ta ansvar og få hjelp til å takle sinne og redsel. Andre er utagerende «bråkmakere» som må lære å ta ansvar, og de trenger svært mye bekreftelse på det de gjør som er bra. Så har man de barna som er barnegruppens klovner og sjarmtroll. Disse barna trenger ansvarsoppgaver, de må trenes på å la sinne, tristhet og så videre, slippe til (Drugli, 2008).

Ulike typer omsorgssvikt

Fysisk overgrep handler om barn som blir skadet av aktiv handling, eller mangel på tilsyn. Blåmerker, brudd og brennmerker er ikke de eneste merkene som blir satt i barnet. Disse merkene forsvinner med tiden, men

redselen og frykten for neste angrep ligger igjen og mistilliten for omverden vokser (Killén, 2008, s. 445-469).

Seksuelle overgrep skjer i ulike grader (Dyb, 2008). Grete Dyb sier vi må ha kunnskap og snakke med både barn og voksne om seksuelle overgrep på lik linje som mobbing og fysisk vold. Hun hevder at det da kan utvikles en lavere terskel for å stille spørsmål, samtale om det og gjenkjenne det. Seksuelle overgrep er hemmeligheter som barna må holde for å få belønning, eller på grunn av trusler fra overgriperen. I barnehagen kan man snakke om hemmeligheter med barn og voksne. Man kan snakke om hva en hemmelighet er, hva en god hemmelighet er, og hva en vond hemmelighet er. I følge Dyb (2008) kan det da bli enklere å forstå at det ikke er alle hemmeligheter man bør gå å bære på aleine (Dyb, 2008).

Vanskjøtsel blir lite snakket om, men er svært alvorlig da det går utover barnets følelsesmessige, kognitive og sosiale utvikling (Killén, 2008). Det kan handle om materiell, medisinsk, ernæring og sosiale behov. Når det er mangel på dette kan det lett ses og luktes. Når det blir overdreven bruk for å tildekke vanskjøtselen er den andre mindre kjent. Fysisk og psykisk vanskjøtsel er som oftest åpenbart. Det kan skje allerede i svangerskap ved alkohol- og rusmisbruk eller dårlig ernæring. Kjennetegn på dette kan være mange. Barnet kan være skittent, dårlig stelt, lukte vondt, barnet kan være sultent, det kan ha gått ned i vekt og/eller ha bleieutslett. Barn som er i velstand og velskapt ved fødsel og blir utsatt for alvorlig vanskjøtsel de seks til syv første ukene kan komme i akutt fare (Killén, 2008).

Omfang

Killén (2008) hevder grunnen til at omfanget av omsorgssvikt er vanskelig å finne, er at både foreldre og omsorgspersoner sjeldent kommer frem som foresatte som utsetter sine barn for overgrep eller vanskjøtsel. Barna er i mange tilfeller også svært lojale til de som har sviktet dem. De føler skyld, men også et ansvar for sine foreldre. I tillegg hevder Killén (2008) at det ikke bare er foreldre og barn som ikke erkjenner det som hender. Det er i følge Killén samfunnet for øvrig som ofte lukker øynene for disse sakene. Vi blir stilt ovenfor store utfordringer både faglig og personlig. Hver enkelt må bruke øynene sine og kjenne hvilket ansvar de har, og om dette er et ansvar de er villig til å ha (Killén, 2008). Dette gjenspeiles i forslag til ny rammeplan for barnehagen. I Kapitlet om omsorg står det blant annet om omsorg som en kvalitet ved relasjoner mellom mennesker. Videre står det at «Personalet må følge nøye med på barns omsorgssituasjon. Dersom et barn behøver mer eller annen omsorg, skal personalet samarbeide med de foresatte og andre samarbeidspartnere.» (Ødegaard, 2014, s. 22).

Tilknytning

Barn som klarer seg godt selv om de har vært utsatt for omsorgssvikt kan vi kalle for løvetannbarn. Som en løvetann vokser og blomstrer de på tross av den harde motstanden (Killén, 2008). Garbarino (1999) referert i Killén (2008, s.459) sier at man kan se en sammenheng mellom disse barna og deres tilknytning til andre utenfor hjemmet (Killén, 2008). I tilknytningsatferden kan man si det er forskjell på å være knyttet til en

person og være avhengig av en person. En god og trygg tilknytning gir barnet mulighet til å utforske i et trygt miljø. En utrygg tilknytning vil si at barnet ikke tørr å slippe den andre. En utrygg tilknytning kan også være at barnet er uavhengig og selvtilstrekkelig. Det vil si at barnet ikke tar kontakt med andre når det trenger hjelp (Askland og Sataøen, 2009).

I følge tilknytningsteori og – forskning knyttes barnet seg til omsorgspersonene sine uansett hvordan de behandler dem. Hvordan barnet utvikler seg og hvilket syn det har på verden rundt seg, går tilbake til tilknytningen (Bowlby, 1988, referert i Killén, 2012). Barnets selvoppfatning er en speiling av det emosjonelle engasjementet omsorgspersonene gir. Det er erfaringene barnet får i denne sammenheng som er viktig. Erfaringene blir nyansert, og barnet kan se at omsorgspersonene har både positive og negative sider. Barnet forstår kanskje ikke at de negative sidene er negative før de har møtt en sikker tilknytning. Dette legger strukturen for den indre modellen. Den indre modellen styrer forventningene barnet har til seg selv og til sine omgivelser. De nyanserte erfaringene som legger til rette for den indre modellen det første leveåret, mener Bowlby er svært stabile. Disse vil da være grunnlaget for hvordan barnet senere vil være i kontakt med andre (Askland og Sataøen, 2009). Det er da de første leveårene til barnet som er mest kritisk. Det er da barnet utvikler grunnleggende trygghet og tilknytning til foreldre og/eller andre omsorgspersoner (Killén, 2012).

Tidlig innsats

Drugli (2008) nevner redselen lærere har i forhold til å melde i fra til barnevernet. Hun sier de ikke vil risikere å støtte foreldre og at samarbeidet med hjemmet skal bli vanskelig og at de kan tenke at det kan gå over av seg selv. Men «Barna trenger voksne med store ører, voksne med store øyne og ikke minst voksne med et stort hjerte som også er villige til å sette engasjementet ut i aktiv handling.» (Drugli, 2008, s. 13).

Frick (2006) referert i Drugli (2008) hevder at tiltak som blir satt til små barn, og har effekt, ikke har samme positive effekt hos større barn. Å sette i gang tidlige hjelpetiltak hos små barn vil mest sannsynlig forebygge videre utvikling av alvorlige problemer. Noen problemer kan forsvinne hvis tiltakene er gode nok. Dette setter et stort fokus og ansvar på alle som arbeider med barn. Deriblant er barnehagelærerne. Barnehagelærerne har en plikt til å reagere slik at de riktige fagfolkene blir trukket inn når det er nødvendig (Drugli, 2008).

Samarbeid

«jo mer og bedre samarbeid det er mellom barnehagen/skolen og barnevernet, desto bedre blir barnehagen og skolen til å henvise «riktige» saker til barnevernet på et tidlig tidspunkt.» (Drugli, 2008, s. 58.59). Ordet samarbeid blir ofte brukt i det daglige. Samarbeid kan defineres som samspill, kompaniskap og det å arbeide sammen. Vilje, evne, ønske og behov for samarbeid er nøkkelen til å få et samarbeid til å fungere. Det er ingen hensikt i å ville samarbeide om man ikke har de utøvende partene med på laget

(Glavin og Erdal, 2013). Tverrfaglig samarbeid er når flere yrkesgrupper arbeider sammen mot felles mål som skal bli best mulig for bruker. «Bruker» i denne sammenhengen er barnet. Alle partene har relevant og ulik kompetanse. Tverrfaglig samarbeid er en metode som skal sikre barn og familier bedre hjelp (Drugli, 2008).

«Kommunen har ansvaret for det forbyggende arbeidet rettet mot barn og unge.

Barneverntjenesten har ansvar for å drive forebyggende virksomhet i form av å avdekke potensielle problemer og bidra til å sette i verk tiltak i samarbeid med andre instanser slik at varige problemer kan unngås. Barneverntjenesten bør ha et fast samarbeid med andre instanser som for eksempel barnehage, helsestasjon, skole og fritidsklubber, slik at de kan bidra til at problemer blir tatt opp og belyst. Hensikten er at barneverntjenesten, eventuelt i samarbeid med disse instansene, kan sette inn tiltak på et så tidlig tidspunkt at varige problemer kan unngås.» (Glavin og Erdal, del 4 aktører i samarbeidet)

Det finnes noen forutsetninger for at tverrfaglig samarbeid skal ha en effekt (Glavin og Erdal, 2013). Hver instans må være trygge på sitt fag. Man må ha felles mål og delegering. Man må ha respekt for hverandres ulike kompetanse, felles problemforståelse og være åpne. Ansvarsforholdet må være tydelig, og det må være en god ledelse (Glavin og Erdal, 2013). Drugli setter fokus på kommunen. Kommunen må legge til rette rammer og ansvar for at et tverrfaglig samarbeid skal ta plass. «Hvis det blir en frivillig sak å arbeide tverrfaglig, blir arbeidet altfor personavhengig.» (Drugli, 2008, s. 160).

Killén hevder at det forutsetter noen delmål for at de ulike etatene i et tverrfaglig samarbeid skal nå det overordnede målet, som er å sikre barnet og foreldrene best mulig hjelp. Disse delmålene vil jeg samle her:

1. Å samle deltageres observasjoner og informasjoner.
2. Å foreta en helhetsvurdering av familiens psykososiale situasjon og barnets omsorgssituasjon.
3. Å vurdere om barnets omsorgssituasjon er «god nok», om den kan bli «god nok» med investeringer fra samfunnets side, eller om andre bør ha omsorgen for barnet.
4. Å utarbeide en handlings- og behandlingsplan på kortere og lengre sikt.
5. Å foreta en ansvarsfordeling der den enkeltes rolle og ansvar i forhold til familien og hverandre avklares (Killén, 2012).

Melding og forebygging

Når barnehagen er bekymret for et barn skal dette tas opp med hjemmet. Et viktig unntak er mistanke om grov mishandling av omsorgspersoner. Når det er fare for barnets liv og helse skal saken meldes til barnevernstjenesten uten at hjemmet blir informert. Barnevernet skal gi muntlig tilbakemelding til barnehagen om de iverksetter undersøkelse. Ved avsluttet undersøkelse skal det gis skriftlig tilbakemelding

til barnehagen om at saken er henlagt, eller om at det er satt i gang hjelpetiltak. Melding fra barnehagen til barnevernstjenesten skal være konkret og uten for mange egne vurderinger. Rapporter skal være fyldigere og kan inneholde barnehagens egne vurderinger (Glavin og Erdal, 2013).

Primærforebygging er når man går inn og forebygger før problemet oppstår. Sekundærforebygging er når problemet er oppstått. Man setter inn tiltak for å dempe utviklingen og trygger forholdene for barnet. Når problemet er gått seg til snakker vi om tertiærforebygging. Da må man prøve å dempe utviklingen (Glavin og Erdal, 2013).

I henhold til forvaltningsloven har alle profesjonelle aktører taushetsplikt. At foreldre kan oppløse taushetsplikten er et av de viktigste unntakene fra taushetsplikten. Om foreldre ikke ønsker å oppløse taushetsplikten er det mulig å diskutere saken anonymt. Dette kan være vanskelig i små kommuner (Drugli, 2008). Ansatte i barnehagen må også forholde seg til § 22 som overskrider taushetsplikten. Når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet hjemme, eller det finnes grunn til å tro at barnet er utsatt for alvorlig omsorgssvikt går opplysningsplikt til barnevernet over taushetsplikten (barnehageloven, 2005). Barnevernet har ingen lovbestemt plikt til å informere tilbake til ulike enheter i samme grad. På stortinget ligger det nå forslag til endring i barnevernsloven om at barnevernet skal bli pliktige til å gi tilbakemelding til melder (St.meld. nr. 41, 2008-2009, s. 107). I følge Drugli (2008) er barnehagene misfornøyd med gjensidigheten i samarbeidet med barnevernet. Det kan være vanskelig å melde en bekymring til barnevernet om et barn på avdelingen, for så ikke å få informasjon om hva som blir gjort (Drugli, 2008). § 6-4 annet ledd i barnevernloven slår fast opplysningsplikten ansatte i barnehage og skole har. Den brukes når barnehage eller skole får krav fra barnevernstjenesten om å gi opplysninger i en sak (barnevernloven, 1992). Etter en melding skal barnevernet vurdere saken innen en uke. Om den er aktuell for å utredes videre blir det satt i gang en undersøkelse. Det er i disse undersøkelsene barnevernet kan komme til å kreve opplysninger fra for eksempel barnehagen (Moen & Svendsen, 2002).

Hvordan pedagogen forstår sin rolle

Sosiologen Aaron Antonovsky (2000) har utviklet teorien om OAS (opplevelsen av sammenheng). Teorien tar utgangspunkt i mennesker som er traumatisert, og spesielt dem som hadde overlevd konsentrasjonsleirer. Antonovskys konkluderte med at om man opplever en sterk grad av OAS, vil man lettere mestre belastninger og man kan bli mer åpen og fleksibel overfor andres holdninger. Denne teorien vil jeg trekke mot arbeidet mellom pedagogen og det omsorgsviktede barnet. Forståelighet og meningsfullhet var to av temaene Antonovsky så som kjernekomponenter (Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009). Det handler om å lage en felles sammenheng og et felles fokus. Man kan ha ulik forståelse av samme situasjon fordi man bygger på ulike erfaringer og opplevelser. Det som virker innlysende for en part, kan virke meningsløst for den andre. Man bør bruke tid for å finne frem til andres forståelse av situasjonen (Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009).

«Troen på at det finnes en løsning på problemene, eller at de er til å leve med, og man har ressurser til å stå i mot, på egen hånd eller med støtte fra omgivelsene, blir avgjørende for menneskers psykiske velvære, både hos foreldre, barn og ansatte.» (Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009, s. 11).

For å trekke dette mot barnehagen kan man si at pedagogen skaper en OAS i arbeidet med de omsorgsviktede. Han/hun ønsker en mening i handlingen, og kan da skape denne selv, uten en felles forståelse med barnet. Pedagogen vil gjennom sitt yrke gjerne prestere å gi omsorg samtidig som smerten blir integrert i arbeidet (Antonovky referert i Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009).

Hvordan barnehagen ser på omsorgssvikt

Schein (2010) beskriver tre nivåer for organisasjonskultur. Det synlige, verdier og det usynlige. Jeg vil benytte denne teorien i forhold til hvordan barnehagen ser på omsorgssvikt. De synlige kan her være det formelle i form av lovverk, mandat og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. I forhold til omsorgssvikt må barnehagen blant annet forholde seg til § 22 i barnehageloven (2005). Verdier om omsorgsviktede barn kan være ulike for hver enkelt pedagog. Det er sentrale prinsipp og uskrevne regler som definerer hva de ansatte i barnehagen er opptatt av, og hvilken atferd som forventes og aksepteres i organisasjonen. Det usynlige kan bli kjernen i organisasjonskulturen. Det som blir gjort rundt det omsorgsviktede barnet er fra en overbevisning som til en viss grad er ubevisst (Schein, 2010). Dette kan knyttes mot det formelle og det uformelle i organisasjonen hvor det synlige er det formelle og det usynlige er det uformelle. Det formelle vil i følge Larsen og Slåtten (2014) si det som er nedskrevet i for eksempel lover og regler, mens det uformelle kan være tradisjoner og normer som har satt seg over tid og kan gå over til å bli taus kunnskap (Larsen og Slåtten, 2014). I barnehagen kan for eksempel en pedagog bruke dens grunnleggende antakelser, det usynlige, for å skape sin egen OAS rundt en situasjon eller hendelse. Dette kan man gjøre uavhengig av hvor bevisst man er på den synlige delen av modellen.

Metode

Sosiologen Vilhelm Aubert (Aubert, 1985, referert i Dalland, 2012) beskriver metode slik: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Dalland, 2012, s. 111).

Man kan dele metode inn i to, kvantitativ og kvalitativ design (Jacobsen, 2010). Kvantitativ design tar utgangspunkt i å finne målbart data. Kvalitativ design fanger opp mening og opplevelse som ikke lar seg måle (Dalland, 2012). Begge metodene bidrar til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i. Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode for å gå i dybden av min problemstilling. Jeg har en interesse for hva informantene sier, og hvilke meninger og holdninger de har rundt mitt tema. Jeg valgte å bruke kvalitativ metode da resultatene og informasjonen jeg søkte ikke var målbare, og baserer seg på erfaringer og meninger (Jacobsen, 2010). Ved å undersøke få eininger kan man skape nærhet mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet. Kvalitativt design er fleksibelt. Som utgangspunkt har man en problemstilling man vil belyse, men gjennom å bruke kvalitativt design kan man gå tilbake å endre på problemstillingen etter hvert som man får informasjon fra informanten (Jacobsen, 2010). Det passet seg godt for meg å ha muligheten til å stille oppfølgings spørsmål. Det hadde jeg ikke hatt muligheten til om jeg skulle brukt kvantitativt design (Larsen, 2007).

Å gjennomføre et kvalitativt design har sine ulemper også. Det tar lang tid og er ressurskrevende. Man må blant annet finne informanter, ta kontakt, gi informasjon, holde intervjuet og transkribere intervjuene. Gjennom kvalitativt design får man inn mye informasjon som er nyanserik (Jacobsen, 2010). Det kan være tidskrevende og vanskelig å tolke. Man må ofte nøye seg med å studere få enheter. Ved kvalitativt design kan man da få problemer med den eksterne generalisering da der er få eininger. Det vil si at det er usikkert å si om det man finner kan gjelde for alle i den gruppen man har valgt i intervjuet (Jacobsen, 2010). Jeg har blant annet intervjuet to styreere, og kan med det ikke si at informasjonen jeg fant gjennom deres intervju kan gjelde for alle styreere. I noen tilfeller kan også nærheten bli for stor, og man kan komme i forsvar for det informanten sier, i stedet for å holde seg kritisk og fri. Flexibiliteten kan hos noen også være et problem da man kan føle at man aldri blir ferdig, fordi det kommer stadig ny informasjon (Jacobsen, 2010).

Individuelle intervju

Jeg valgte individuelle intervju. Ved å bruke individuelle intervju kan informanten legge frem egne oppfatninger og meninger uten å bli påvirket av andre. Informanten trenger heller ikke å ta hensyn til andre i intervju prosessen. Jeg får i tillegg en en-til-en-relasjon som han gjøre det lettere å bygge tillit og åpenhet mellom informanten og meg. Intervjumetoden bør legge opp til at informanten kan komme med egne meninger og oppfatninger. Av den grunn valgte jeg denne metoden da jeg hadde interesse av hva enkeltpersonene mener og oppfatter (Jacobsen, 2010).

Datainnsamling

Jeg skrev flere utkast til intervjuguide som jeg fikk veiledning på. Deretter utførte jeg pilotstudie. I forkant at intervjuene tok jeg kontakt med flere informanter på telefon, hvor vi avtalte tid og sted for intervju. Jeg fikk informantenes mail slik at jeg kunne sende samtykkeerklæringen (Vedlegg 1) før jeg kom. Jeg valgte å bruke lydopptaker som et redskap for å få med meg informasjonen videre fra intervjuet. Da kunne jeg fokusere på å skape en god relasjon og tillit mellom meg og informanten ved å fokusere på øyekontakt og kroppsspråk. Jeg har da ikke like stort behov for å notere alt. Jeg brukte notater når det var noe som oppstod som ikke lydopptakeren fikk med seg (Jacobsen, 2010). Jeg brukte mobiltelefonen min som lydopptaker da det er få som reagerer på at det befinner seg en mobiltelefon på bordet

Intervjuguide

Gjennom intervjuprosessen valgte jeg å bruke en intervjuguide (Vedlegg 2). Intervjuguiden fungerte som et verktøy som holdt struktur, og viste hvilke tema som var viktig å komme gjennom. Samtidig har jeg valgt å bruke åpne spørsmål som kan gi informanten et større rom til egne meninger og oppfatninger fra informanten. I tillegg kan det åpne for en samtale mellom informanten og meg. At det åpnes for en samtale innen et tema kan føre til at jeg får flere og muligens andre svar enn jeg hadde fått ved å intervju utelukkende strukturert (Jacobsen, 2010).

Pilotstudie

Før jeg utførte intervjuene til oppgaven, gjennomførte jeg et pilotstudie på en informant nærliggende de reelle informantene. Et pilotstudie vil si en forundersøkelse hvor jeg får prøvd ut spørsmålene i intervjuguiden min. Jeg prøvde intervjuet mitt ut på en pedagogisk leder. Ønsket mitt var å ha det ansikt-til-ansikt siden jeg ville ha hovedundersøkelsen min slik, men informanten bor ikke i nærheten. Intervjuet ble gjennomført på mail da vi ikke hadde mulighet til å utføre telefonintervju. Jeg merket at de åpne spørsmålene mine ga mye informasjon gjennom noen spørsmål, mens andre ble litt knappe. Jeg tenkte at jeg muligens hadde fått andre, mer utdypende svar om jeg hadde vært der som person. Da får man sett kroppsspråk, høre tonefall og hatt øyekontakt. Etter pilotstudiet ble jeg klarere på hvilke spørsmål jeg skulle stille og gyldigheten økte til hovedundersøkelsen. Gjennom pilotstudiet merket jeg også at det ble naturlig med oppfølgingsspørsmål. Jeg endret også formuleringen på flere spørsmål slik at de ble mer åpne. Jeg tenkte nøye gjennom formuleringen min for å gjøre spørsmålene mer tydelige og etisk forsvarlige.

Informanter

Valget av informanter er avhengig av hva man ønsker å finne ut mer om. For meg var det viktig at jeg fikk god og interessant informasjon, sett opp mot problemstillingen. Av den grunn bør utvalget av informanter være strategisk (Dalland, 2012). Jeg valgte å intervju en styrer og en pedagogisk leder i samme barnehage. Jeg intervjuet to pedagogiske ledere og to styrere. Jeg ville da kunne se om det er en forskjell på syn,

holdninger og meninger angående min problemstilling. Samtidig ville jeg se individuelle oppfatninger rundt tema fra både styrere og pedagogiske ledere.

Vurdering og feilkilder

Jeg valgte ikke å gi ut spørsmålene mine før intervjuet da jeg ville bruke intervjuguiden min som en veileder og ikke et rent strukturert intervju. Dersom man gir ut all informasjon vil dette påvirke undersøkingsens pålitelighet (Jacobsen, 2010). Tre av de fire intervjuene foregikk i barnehagen informant var knyttet til som ansatt. Det siste intervjuet ble utsatt flere ganger grunnet sykdom i personalgruppen. Jeg valgte da å gjennomføre intervjuet på mail. Jeg fikk mer utdypende svar enn i pilotstudiet da jeg hadde omformulert noen spørsmål. Men at intervjuet foregikk på mail og vi ikke fikk en en-til-en-relasjon og en flytende samtale, kan ha hatt innvirkning på informantens svar. Forskjellen ble i hovedsak at jeg ikke fikk vist meg og skapt en trygg atmosfære. Det som var en veileder i tre intervju, ble direkte spørsmål i det fjerde, noe som igjen kan ha hatt innvirkning på informantens svar. En fordel med at informant 4 svarte på mail kan være at jeg ikke måtte transkribere intervjuet, og med det sparte tid. De tre første intervjuene foregikk på informantens premisser. De fikk selv velge tid og rom for intervjuet. Jeg følte selv at vi fikk en flyt gjennom intervjuet grunnet min kjennskap til min egen intervjuguide. Alle de tre informantene jeg intervjuet ansikt-til-ansikt gikk selv inn på flere tema uten at jeg hadde spurt rett fra intervjuguiden. Dette følte jeg førte til en flytende samtale.

Å bruke lydopptaker fungerte svært bra. Jeg så ikke tegn til at det ble et forstyrrelsesmoment. I det første intervjuet ble opptaket slettet rett etter utførelsen av intervjuet. Vi hadde heldigvis god tid, og tok en gjennomførelse til. Det ble flere konkrete og presise svar. Det kan ha vært grunnet informantens visshet om emnene som kom. Informanten trakk også inn flere egne linjer mellom emnene. Informantens meninger og oppfatninger kom klarere frem i andre opptak enn i første. I første omgang tok intervju 1, 2 og 3 cirka like lang tid. Da vi utførte intervjuet med informant 1 om igjen ble det kortet ned med 10 minutter.

Gjennom intervjuet tenkte jeg at jeg kunne ha gått gjennom en begrepsavklaring på forhånd av intervjuet slik at vi kunne ha en felles forståelse av begrepene som kom frem. Jeg ble i et av intervjuene usikker på hvilken forståelse en av informantene hadde av begrepene «omsorg» og «omsorgssvikt». Jeg bestemte meg for ikke å gå nærmere inn på begrepsavklaringen da det ikke var selve begrepene som var temaet. Gjennom intervjuene kom det frem ulike meninger og oppfatninger av temaene jeg ville inn på. Det var disse jeg ville ha fokus på, og gjennom å holde fokuset på det som ble sagt, kom jeg frem til det funnet jeg vil belyse i denne oppgaven.

Validitet og reliabilitet

Jeg brukte en pilotstudie for å styrke validiteten og reliabiliteten. Dette er fordi jeg testet spørsmålene i forundersøkelsen for å så tilpasse metoden for å finne best mulig relevant data (Jacobsen, 2010). Det som

blir målt må være relevant og gyldig for det problemet som blir undersøkt (Dalland, 2012). Åpenhet, nyanse, nærhet og fleksibilitet gjør at kvalitativt design ofte gir data med høy intern gyldighet. Det er informantene som definerer hva som er den korrekte forståelsen, fordi det er deres forståelse og oppfattelse (Jacobsen, 2010). Ved å bruke kvalitativt design kan man sikre validitet siden man har mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål og avklare eventuelle misforståelser (Larsen, 2007). Det er informantenes svar jeg har tatt utgangspunkt i. Ved å bruke lydopptaker fikk jeg muligheten til å få ned informasjonen ordrett, samtidig som jeg hadde en naturlig samtalekontakt. Jeg informerte informantene om at dersom de var interesserte, kunne de lese gjennom det transkriberte intervjuet for godkjenning. Ingen benyttet seg av tilbudet. Ved å gi informantene denne muligheten, kan det være med på å styrke validiteten, altså gyldigheten i funnene (Dalland, 2012). Som nevnt tidligere kan det oppstå generaliseringsproblemer når man bruker kvalitativt design, men da jeg fant at flere av mine informanter kom inn på samme tema, øker det samtidig en iver og et ønske om å belyse problemstillingen min.

Analyse og bearbeiding av data

Under intervjuene noterte jeg ned stikkord samtidig som jeg brukte lydopptaker. Jeg noterte det som lydopptaket ikke fanger opp. Følelser, ansiktsuttrykk, atmosfære, kroppsspråk og oppførsel ble notert for å få en helhet i svarene mine i ettertid. Etter intervjuene fikk jeg lydopptakene over på pc, og slettet opptakene fra lydopptakeren. Deretter transkriberte jeg alle intervjuene og renskrev det sammen med mine egne notater. Dette gjorde jeg så tidlig som mulig slik at jeg ikke skulle glemme relevante ting som kom frem i intervjuet. I analyse av data valgte jeg å bruke innholdsanalyse. Innholdsanalyse er en teknikk hvor en deler data inn i kategorier/tema for å se sammenhenger mellom kategoriene (Jacobsen, 2010). Jeg valgte å dele data inn i tema etter hva informantene snakket om. Jeg brukte fargekoder for å få en oversikt.

Etiske omsyn

I en undersøkelse på andre mennesker ligger noen grunnleggende krav som man bør forsøke å tilfredsstill. Informert samtykke, krav til privatliv og krav til å bli gjengitt korrekt (Jacobsen, 2010). Den som skal undersøkes skal delta frivilling i undersøkelsen. Jeg ringte og informerte om hvem jeg var og at jeg holdt på å skrive en bacheloroppgave. Jeg informerte om tema, og sendte deretter ut samtykkeerklæring. Her fikk informantene informasjon om anonymisering, og hvordan intervjuet ville foregå. Jeg ga informasjon om at informantene ville bli holdt anonyme for å beholde deres privatliv. Dette er også grunnlaget for hvorfor jeg har valgt ikke å informere personopplysninger eller i hvilke kommuner informantene jobber.

Empiri

Presentasjon av empiri

Jeg har valgt å dele informantene mine inn i forkortelser. Dette har jeg gjort for å gjøre funnene mine oversiktlige og for å holde informantene anonyme. Styrerne velger jeg å kalle for S1 og S2. De pedagogiske lederne kaller jeg for I1 og I2. I1 var pedagogisk leder i barnehage A og S1 var styrer i barnehage A. S2 var styrer i barnehage B og I2 var pedagogisk leder i barnehage B. Jeg vil nå legge frem informantenes uttalelser med deres egne meninger og tanker. Jeg presenterer funnene samlet. Jeg har tematisert funnene i underoverskrifter etter hva informantene snakket om (Dalland, 2012).

Kunnskap i personalet

På spørsmålet om hvilken kunnskap barnehagen hadde om barnevernstjenesten svarte alle at de hadde noe kunnskap da de hadde hatt representanter fra barnevernstjenesten inne på personalmøter. På disse møtene hadde barnevernstjenesten informert hvilke oppgaver de har i forhold til barnehagen. Et annet tema hadde vært i forhold til opplysningsplikt og taushetsplikt og hvilke roller man har i et samarbeid. S1 sier at de følte barnevernet hadde gitt god informasjon om hvilke hjelpetiltak de kan gi, og at terskelen for å ta kontakt virket lavere. S1 og S2 sier likevel at kunnskapen er større hos de pedagogiske lederne og styrer enn hos resten av personalet og begrunnet dette ved at det er de som deltar på møter og skriver bekymringsmeldinger. I1 sier at kunnskapen i personalet nok er for liten og kunne vært bedre. Begge barnehagene har en kontaktperson fra barnevernstjenesten i kommunene sine. S2 kan informere om at deres kontaktperson er inne på enkelte møter hvor barnehagen har av ulike grunner hatt ønske om det. Forrige gang kontaktpersonen var inne i barnehage B var det fordi S2 hadde ønske om påfyll med informasjon, kunnskap og kompetanse hos personalet.

Kunnskap til hjemmet

Alle informantene informerte også om at de har hatt foreldremøter med informasjon fra representanter fra barnevernstjenesten. På disse møtene hadde barnevernet informert om deres arbeidsoppgaver for å ufarliggjøre barnevernstjenesten. Som på personalmøtene hadde barnevernstjenesten informert om sine ulike hjelpetiltak. I1 sier at det var nyttig med informasjon om barnevernets rolle, men så at det var mye fokus på grensesetting. Informanten hadde heller ønsket å få høre om ulike kasuser for å «få litt mer kjøtt på beinet. Få det litt mer konkret liksom». S2 forteller: «Vi har hatt både barnevernstjenesten og helsestasjonen inne på foreldremøte og hatt kasus og diskusjoner med dem.». S1 sier at «det trenger ikke være omsorgsovertakelse for at barnevernstjenesten skal være inne, og det tror jeg er greit å få belyst.» S1 fikk også mange positive tilbakemeldinger etter dette foreldremøtet.

Taushetsplikt og opplysningsplikt

Gjennom alle personlige intervju kom vi innpå elementer i en bekymringsmelding. Både I1, S1 og S2 hadde vært i situasjoner hvor de har vært pliktet til å gi opplysninger til barnevernet. De forteller vanskeligheten ved ikke å ha rett til å vite mer av det som skjer etter meldingen er sendt. S1 forklarer opplevelsen av dette slik: «Jeg har hatt en sak en gang før der jeg har tenkt at der burde jeg ha visst. For barnets beste hadde det vært godt for meg og visst det som barnevernet visste, men det skulle ikke jeg få vite.».

«Barnevernstjenesten har ikke opplysningsplikt til meg, men jeg har opplysningsplikt til dem, så det er frustrerende hvis du er voldsomt bekymret at du ikke kan få flere opplysninger» sier S2 og i samsvar med I1 og S2 er de alle bevisst på opplysningsplikten og taushetsplikten, selv om de syns det er vanskelig å sitte igjen med lite informasjon og drar dette mot arbeidet for barnets beste. I1 sa at det å være opplysningspliktige til barnevernet, uten at de er opplysningspliktige til barnehagen var en sperre for samarbeidet for hans/hennes del.

Påvirkningskraften til et godt samarbeid

På spørsmålet om hvordan informantene tenker at et godt samarbeid mellom barnehage og barnevern vil påvirke barnehagen, har de alle tanker rundt dette. I1 er den eneste som trekker frem at et bedre samarbeid kan gi mer kunnskap som igjen kan øke kompetansen til barnehagen som helhet. I1 ønsket mer kunnskap rundt prosedyrer og sier at om man hadde blitt tryggere på prosedyrene, hadde terskelen for å melde muligens vært lavere. I4 mener et godt samarbeid kan føre til bedre kjennskap til barnevernstjenesten både hos personalet og hjemmet, og kan ufarliggjøre barnevernstjenesten. Både S1 og S2 mener det er svært viktig, og at kontaktpersonen er en faktor i samarbeidet. Begge styrerne ser det å ha kontakt med noen utenfor som en trygghet. Da har de noen utenforstående de kan diskutere med, og bekymre seg sammen med. «Jeg tenker at det er lettere å ringe når man har et ansikt som man ser» sier S1 og legger til tryggheten med å kunne ringe anonymt med en bekymring. S2 sier «å ha et ansikt som på en måte er vårt på barnevernstjenesten er voldsomt greit. Da vet vi at vi kan ta kontakt om det er noe vi er i tvil om».

Syn på lavt meldetall

Når jeg stiller spørsmålet med referanser fra SSB om meldetall fra barnehagen, og lurer på hvorfor informantene tror det er slik at barnehagene melder sjeldent, sier I1 at mangel på kunnskap i tillegg til at man som pedagogisk leder har mange oppgaver kan være en faktor. «Både i forhold til rammeplanen, vi har foreldresamarbeid, veiledning av personalet, vi skal organisere, og det er så mye. Bemanningen er ganske liten i forhold til det da, syns jeg. Da blir det til at man tar de valgene som egner seg best.» I1 er også alene om å si «det kan være ganske skremmende, man vil skjerme seg litt.» Både S1, S2 og I1 knytter det mot omsorgsfokuset man har i yrket. S1 sier «vi er veldig flinke på omsorg, og vi er veldig flinke å hjelpe foreldre. Vi er omsorgspersoner, så er vi i en setting hvor vi er voldsomt nær foreldrene, og er veldig flinke,

kan være flinke til å skjule det egentlig.» og S2 sier at «vi hjelper kanskje foreldrene med å dekke over hull». S2 sier da om et barn i system og over tid ikke har gode nok klær, jobber de mot foreldrene gjennom samtaler. «kanskje vi gjør dem en bjørnetjeneste ved at vi har ekstra alt.». I2 sier «Det kan være vanskelig å vite om det er en så stor bekymring at det er nødvendig å melde» og nevner deretter ønsket om å være sikker når de skal melde og avslutter med «Vi er for «flinke» til å hjelpe foreldre og barn.».

Drøfting

I dette kapitlet skal jeg knytte empiri og teori sammen. Jeg tar utgangspunkt i mine funn, og vil trekke disse mot teori for å belyse min problemstilling. Jeg deler drøftingen inn i underoverskrifter etter tema (Jacobsen, 2010). Jeg har valgt å bruke samme underoverskrifter som i empirien.

Kunnskap i personalet og hjemmet

Som Drugli (2008) skriver, vil barnehagene bli flinkere til å melde bedre på et tidlig tidspunkt om det er mer og bedre samarbeid mellom barnehagene og barnevernstjenesten (Drugli, 2008). Informantene arbeidet med å holde i gang et godt samarbeid med barnevernstjenesten i sine kommuner. Vilje, ønske og behov er noe av det Glavin og Erdal (2013) nevner som skal til for å få et samarbeid til å fungere. Informantene sier at de har et ønske om en god relasjon med barnevernstjenesten, da de tenker det vil senke terskelen for å ta kontakt. Både barnehage A og B har fast kontakt med barnevernstjenesten i sin kommune når det gjelder primærforebygging. Begge barnehagene har hatt inne kontaktpersoner og andre representanter på foreldremøter og personalmøter for å øke kompetansen og ufarliggjøre barnevernstjenesten. Begge styrerne er klare på at kontaktpersonen spiller en stor rolle i samarbeidet. Da føler de at de lettere kan ta kontakt og gjør prosessen tryggere. Man kan se informantenes informasjon i Scheins verdinivå (Schein, 2010), ved at informantene er opptatt av å ha kontakt med barnevernstjenesten og hjemmet for å tjene det omsorgsviktede barnet. Følger man Anotonovkys teori om opplevelse av sammenheng, kan vi si at informantene har begynt å skape seg en OAS. Situasjonen rundt det omsorgsviktede barnet kan likevel være på Scheins usynlige nivå fordi pedagogene skaper OAS gjennom det synlige og sine verdier. Hvordan de samhandler med selve barnet går gjennom deres OAS og blir grunnleggende antakelser.

Taushetsplikt og opplysningsplikt

I følge Drugli (2008) er barnehagene misfornøyd med gjensidigheten i samarbeidet med barnevernet, noe som samsvarer med informantenes opplevelser av temaet. Barnevernloven (1992) slår fast at barnehagen har opplysningsplikt om barnevernstjenesten krever opplysninger i en sak. Barnevernstjenesten har på nåværende tidspunkt derimot ingen plikt til å informere tilbake til barnehagen. S1 sier: «For barnets beste ville det vært godt for meg og visst». Som forslaget til revidert rammeplan nevner, skal alle barn ivaretas. «Ved alle handlinger som berører barn, skal barns beste være et grunnleggende hensyn.» (Ødegaard, 2014, s. 6). Følelsen til flere av informantene var at de ikke fikk gjort jobben sin skikkelig når de ikke hadde mer

informasjon. I1 forteller om en sak de hadde i barnehagen da informasjonen ikke strakk til: «Vi følte ikke at vi var gode voksne for barnet.». Hvis vi igjen ser på de tre nivåene til Schein, legger informantene godt til rette for det synlige nivået (Schein, 2010). Informantene bruker lovverket og rammene som ligger rundt barnehagen som organisasjon selv om de ikke er fornøyd med fullstendigheten av systemet. De forholder seg blant annet til barnehageloven, barnevernloven og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Verdier til informantene kommer her frem gjennom ønsket om en gjensidig informasjon mellom instansene. De er opptatt av at de skal kunne gi det beste for det omsorgsviktede barnet, og at det kan komme av mer informasjon fra barnevernstjenesten etter melding.

Påvirkningskraft til et godt samarbeid

I1 mente at et godt samarbeid mellom barnehagen og barnevernstjenesten kunne gi større kunnskap og kompetanse til barnehagen. I følge Glavin og Erdal (2013) må man ha respekt for hverandres ulike kompetanse for at samarbeidet skal ha en god funksjon (Glavin og Erdal, 2013). For å ha respekt for andres kompetanse, bør man ha en viten om hva den kompetansen innebærer. Gjennom god kontakt og kommunikasjon mener I1 at samarbeidet kan vokse og bli brukt bedre mot et felles mål for det omsorgsviktede barn. Han/hun er tydelig opptatt av god kunnskap og kompetanse for å arbeide med barnevernstjenesten for det omsorgsviktede barn. Med mer kunnskap og et kompetent personale på området, kan barnehagen i følge I1 henvise flere «riktige» saker tidlig til barnevernstjenesten. Dette samsvarer med Drugli (2008) som mener at et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten og barnehagen kan føre til bedre melderutiner fra barnehagen (Drugli, 2008). S1 og S2 som selv mener de muligens har mer kunnskap om barnevernstjenesten enn resten av personalet, nevner det samme, men fra et videreutviklet perspektiv. De har kunnskap om prosedyren rundt omsorgssvikt og sier at kontakten og samarbeidet de har med barnevernstjenesten fører til en trygghetsfølelse i bekymringsaker. Dette kan igjen føre til bedre meldinger til barnevernstjenesten (Drugli, 2008). Både I1, S1 og S2 har sentrale prinsipper når det gjelder kunnskap, kompetanse og kontakt mellom instansene, og hva dette kan gjøre for det omsorgsviktede barn. Da sentrale prinsipper går under verdinivået til Schein (2010) kan vi se dette som verdier til begge barnehagene.

Syn på lavt meldetail

Informantene fra begge barnehagene viser at de syns god kontakt og oppdatering på området vil hjelpe mot et godt samarbeid. Men i spørsmålet om hvorfor de tror barnehagene melder lite til barnevernet, er ikke svaret at det er dårlig informasjon eller mangel på kontakt mellom instansene. I barnehageloven § 1 (Barnehageloven, 2005) står det at barnehagen skal samarbeide med hjemme med fokus på blant annet omsorg og å fremme barnas allsidige utvikling. Samtlige informanter nevnte omsorg som en dominerende faktor i deres rolle i barnehagen. Dette kom frem i spørsmålet om manglende meldinger til barnevernstjenesten av barnehagen.

Et kjennetegn på omsorgssvikt er om barnet er dårlig stelt og/eller har manglende nødvendig utstyr (Killén, 2008). S2 sier at om barnet ikke har gode nok klær over tid, kan det være tegn på omsorgssvikt. Killén (2008) sier at samfunnet ofte lukker øynene for omsorgssvikt fordi man blir stilt overfor utfordringer både personlig og faglig. I1 sier selv at det kan være en skremmende prosess å melde. Ønsket om å melde «riktig» og være sikker før man melder kommer frem av I2. Selv om informantene viser de er bevisst på det synlige i Scheins nivåer (Schein, 2010), kommer det også frem at det kan være vanskelig å forholde seg til. Drugli (2008) hevder at redselen lærere har for å melde er grunnet risikoen for å støtte foreldre, og at samarbeidet med hjemmet blir vanskeligere. Hun sier at det kan ligge en grunnleggende tanke om at det kan gå over av seg selv (Drugli, 2008).

Både S1 og S2 sier de i hovedsak jobber med foreldrene om de ser noe som bekymrer dem. «Man skal gå via foreldrene om man ikke har mistanke om grov vold eller seksuelt overgrep» sier S2, men nevner at man burde ha meldt mer. Det viser seg gjennom informantene at omsorgsfokuset i yrket trapper inn når bekymringene melder seg. «Vi hjelper kanskje foreldrene med å dekke over hull» sier S1 med begrunnelsen av at de er omsorgspersoner som jobber tett med både barn og foreldre. S2 kan fortelle at han/hun kan se at barnet har det godt i barnehagen om personalet hjelper til. Informanter både fra barnehage A og B forteller om barn som har manglende klær og utstyr. Da barnehagene har ekstra tøy, får barnet låne. Det usynlige nivået til Schein (2010) vil si det man gjør med en overbevisning som kan være ubevisst. Det kan også ses som det man *faktisk* gjør (Schein, 2010). At Informanter fra begge barnehagene sier de dekker over hull for foreldrene ved å kle om barna i barnehagen, kan legges på det usynlige nivået til Schein. S2 sier at de ikke vil at det skal gå ut over barnet. Begrunnelsene til informantene sier noe om meningen de legger bak handlingene sine og forståelsen de har rundt situasjonen. Det samsvarer med Antonovskys teori om OAS, hvor informantene av tidligere erfaring tillegger forståelse til en situasjon. I følge samme teori vil barna gjøre det samme (Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009). Uten en full felles forståelse mellom pedagog og barn blir det stående på det usynlige nivået til Schein (2010). Informantene forteller at de dekker over hull for foreldrene ved å skifte klær på barna når de kommer i barnehagen. Informantene har laget sin OAS, uten å ha en OAS sammen med barnet. Informantene har informert at de er godt bevisst på lover og rammer, og hvordan de arbeider rundt dette. Informantene viser at de likevel handler ut fra antakelser av barnets forståelse av situasjonen.

Informantene forstår barna som at de har det bra i barnehagen, selv om de ikke har det like bra utenfor barnehagen. Å ha det bra i barnehagen vil ikke si at man har det bra generelt. Ikke alle barn kan si hva de føler. Som Drugli (2008) trekker frem kan barn som utsettes for omsorgssvikt innta ulike roller, og det kan dermed være lett å misforstå hvordan barnet egentlig har det. Det kan da være vanskelig å vite om man har felles fokus og sammenheng som barnet. Hvordan man er og hvordan man forstår en situasjon avhenger av erfaringer og tidligere forståelser (Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009). Informantene forstår at barnet trenger omsorgspersoner, som de, av yrket, er. Som Lenchler-Hübertz og Bagger (2009) også skriver kan

troen på at man alene eller med støtte fra andre stå i mot eller løse problemet, være avgjørende for barns psykiske velvære (Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009). Informantene snakker om omsorgsyrket, og rollen som omsorgspersoner. De viser omsorg for barna, viser empati og engasjerer seg positivt i barna (Killén, 2012).

Avslutning

Jeg har gjennom oppgaven prøvd å belyse problemstillingen «Hvordan pedagogen håndterer og forstår det omsorgsviktede barn?». Jeg kan som sagt ikke generalisere mine funn, men jeg har fått innblikk i hva to pedagogiske ledere og to styrere tenker om arbeidet med barnevernstjenesten og hvordan de ser på det omsorgsviktede barn.

Gjennom prosessen har jeg sett at hvordan man forstår og håndterer det omsorgsviktede barn, er mer enn direkte kontakt mellom pedagogen og barnet. Hele prosessen har en virkning på hvordan man står i situasjonen. Hvordan man forstår og håndterer det omsorgsviktede barnet er ikke sort og hvitt.

Pedagogene må forholde seg til Scheins synlige nivå gjennom lover, regler og rammer, og barnehagens egne prinsipp og verdier gjennom Scheins verdinivå. I barnehagen har man meldeplikt til barnevernet. Man har opplysningsplikt, og må forholde seg til taushetsplikten barnevernstjenesten har. I tillegg har informantene vist at de er opptatt av foreldrene, kontakt og informasjonsdeling med barnevernstjenesten både i og utenom saker. Spesielt har informantene vist at omsorgen står sterkt i deres yrke som pedagoger i barnehagen.

Hvordan pedagogene ser på situasjonen og det omsorgsviktede barnet tar utgangspunkt i hvordan de arbeider med det formelle og barnehagens verdier. Å få en felles forståelse med barnet og situasjonen, har jeg sett kan være vanskelig da informantene føler de ikke får nok informasjon fra barnevernstjenesten etter opprettet sak. I tillegg er det en utfordring da barna ikke alltid formidler tydelig hvordan de har det. Symptomene omsorgsviktede barn viser, kan være vanskelig å oppdage da de ligner personlighetstrekk. Selv om et barn er sky, betyr ikke at barnet nødvendigvis lider av omsorgssvikt. I følge Antonovsky (ref. i Lenchler-Hübertz og Bagger, 2009) tar pedagogen da utgangspunkt i sin egen forståelse for situasjonen, og ikke nødvendigvis en felles forståelse med barnet.

Informantene forteller at de arbeider tett med foreldrene, og at de går til foreldrene om de ser noe som vekker bekymring. Informantene har stor tyngde på omsorg, og kan forstå barnet som omsorgstrengende. De jobber for at barnet skal ha det godt i barnehagen, og prøver å veilede foreldrene med samtaler og informasjon før de eventuelt kontakter barnevernstjenesten. Synet pedagogen har på barnet kan på denne måten ses gjennom foreldrene. Pedagogene skaper selv en OAS rundt situasjonen med barnet for å handle videre.

Gjennom mine funn i prosessen har jeg sett at pedagogen arbeider med barnevernstjenesten, foreldre, verdier og omsorg. Samlet kan dette trekkes mot hvordan pedagogen håndterer og forstår det omsorgsviktede barn.

Veien videre

I etterkant av forskingsprosjektet mitt ser jeg at jeg har tilegnet meg mye kunnskap og tanker om de ulike perspektivene man som pedagogisk leder og pedagog må forholde seg til i arbeid med omsorgsviktede barn. Dette vil være til stor hjelp når jeg skal ut i yrket. Jeg ser viktigheten ved å være bevisst på både det formelle og det uformelle i barnehagen som organisasjon. Det er viktig i framtiden at man øker kunnskap og bevissthet rundt temaet for å arbeide så godt som mulig med barna som er utsatt for omsorgssvikt. For å få en større innsikt i temaet, kunne jeg intervjuet flere informanter fra barnehagen og undersøkt barnevernstjenesten. Da hadde jeg fått en bredere innsikt i arbeidet med omsorgsviktede barn.

Litteraturliste:

- Askland, L. & Sataøen, S. O. (2009) *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Barnehageloven (2005). Formål. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_1#§1
- Barnehageloven (2005). Opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehagen>
- Barnevernloven (1992). Innhenting av opplysninger. Hentet fra http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_7?q=barnevern#KAPITTEL_7
- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dommerud, T. (2013, 30.05). For få barnehageansatte varsler om omsorgssvikt. *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/familie-og-oppvekst/--For-fa-barnehageansatte-varsler-om-omsorgssvikt-7215585.html>
- Drugli, M. B. (2008). *Barn som vekker bekymring*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Dyb, G. (2008) Seksuelle overgrep. I Kvello, Ø. (red.) *Oppvekst – om barnets utvikling og oppvekstmiljø*.(s. 431-442). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Glavin, K. & Erdal, B. (2013). *Tverrfaglig samarbeid i praksis: til beste for barn og unge i kommune-Norge*. Oslo: kommuneforlag.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring – innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Oslo: Høyskoleforlaget.
- Killén, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen – samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, K. (2008). Omsorgssvikt og barnemishandling
- Larsen, A., K. (2007). *En enklere metode – Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Larsen, A., K. & Slåtten, M., V. (2014). *Nye tider – nye barnehageorganisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lenchler-Hübertz, L. & Bagger, L., B. (2009) *Foreldresamarbeid*. Oslo: GAN Aschehoug.

Moen, K. H. & Svendsen, A. Det offentlige hjelpeapparatet – organisering, oppgaver og saksbehandling. I Sjøvik, P. (red.). *En barnehage for alle – Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen*. (s. 103-122). Oslo: Universitetsforlaget.

Schein, E., H. (2010). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass

Sjøvik, P. (2007). Barn i sorg og krise. I P. Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle – Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen* (194-216). Oslo: Universitetsforlaget.

Solli, H., J. (2014). Krever bedre regelverk for varsling av vold og overgrep mot barn. *NRK*. Hentet fra <http://www.nrk.no/norge/krever-bedre-regelverk-for-varsling-av-vold-og-overgrep-mot-barn-1.12047391>

Sommerseth, K. (2013). Bedre samarbeid mellom barnehage og barnevern. Hentet 18.11.14, fra <http://www.reddbarna.no/nyheter/bedre-samarbeid-mellom-barnehage-og-barnevern>

St.meld. Nr. 41 2008-2009 (2009). Kvalitet i barnehagen. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/pages/2197014/PDFS/STM200820090041000DDDPDFS.pdf>

Statistisk Sentralbyrå. (2013). *Tabell: 09082: Undersøkingssaker starta av barnevernet, etter innhald i meldinga, kven som melde saka og alder*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/saveselections.asp> og <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/saveselections.asp>.

Ødegaard, E., E. (2014). Tekstforslag til revidert rammeplan for barnehagen. *Utdanningsdirektoratet*. Hentet fra <http://www.udir.no/PageFiles/81698/Tredjeutkast-rammeplan-19-02-2014.pdf?epslanguage=no>

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeerklæring for intervju i bachelor

Mitt navn er Synne S. Birkeland og jeg er en barnehagelærerstudent ved Høgskolen i Sogn og Fjordane. Veilederen er Finn Steenfatt Thomsen, epost *****, tlf. ** * * * *, mobil * * * * *.

Bacheloroppgaven min har som tema samarbeid mellom barnehage og barnevern. Jeg har valgt å jobbe etter kvalitativ metode og ønsker å bruke deg som informant. Du vil bli anonymisert. Intervjuet vil ta utgangspunkt i en intervjuguide.

All deltakelse er frivillig, og du kan trekke deg når som helst. Så lenge det er greit for deg, vil det bli brukt lydopptaker. Lydopptakeren gir meg mulighet til å fokusere på samtalen vår og samtidig få ordrett informasjon i det senere arbeidet. Intervjuet vil bli transkribert. Etter innlevering av bacheloroppgaven 15. desember vil dette blir makulert.

Du vil bli anonymisert. Ved videre arbeid vil ingen vite hvem som er blitt intervjuet, og informasjonen vil ikke kunne tilbakeføres til deg.

Før intervjuet ber jeg deg om å samtykke i deltakelsen ved å undertegne på at du har lest og forstått informasjonen over og ønsker å delta.

Jeg har lest og forstått informasjonen over og gir mitt samtykke til å delta i intervjuet

Sted og dato

Signatur

Vedlegg 2: Intervjuguide

1. Hva kunnskap har barnehagepersonalet om barnevernet?
2. Hvordan arbeider du som pedagogisk leder med resten av personalet angående å synliggjøre kunnskap om barnevernet?
3. Hvordan tenker du at et godt samarbeid mellom barnehage og barnevern vil påvirke barnehagen?
4. Hvordan blir hjemmet informert om barnevernet fra barnehagen?
5. Hvordan er samarbeidet deres med barnevernet her i kommunen?
 - A. Er det bare gjennom enkeltsaker, eller er det kontakt uten at det er spesifikke saker involvert?
6. Hva kjennetegner en bekymring?
7. Kan du beskrive en bekymringsmelding?
 - A. Hva utløste den?
 - B. Hva tenkte du/dere?
 - C. Hvem meldte?
8. Tall viser at barnehagene er blant de som melder minst, hvorfor tror du det er slik?
 - A. Hva kunne vært med på å gjøre det mindre vanskelig å melde til barnevernet?
9. Er det noe jeg ikke har tenkt på?